

ACX-1530

Seat No. _____

M. A. (Sem. I) Examination

November/December - 2016

Sanskrit : Paper-CC-101

(अभिज्ञानशाकुन्तलम्)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 70

१ नीयेनाभंथी गभे ते चार श्लोकोनी अनुवाद करो : १४

(१) नीवारा: शुक्रगर्भकोटरमुखभ्रष्टास्तरूणामधः
प्रसिन्धाः क्ववचिदिङ्गुदीफलभिदः सूच्यन्त एवोपलाः ।
विश्वासोपगमादभिन्नगतयः शब्दं सहन्ते मृगा -
स्तोयाधारयथाश्च वल्कलशिखानिष्यन्दरेखाङ्किताः ॥ १/१४

(२) अनाघ्रातं पुष्यं किसलयमलूनं कररुहै -
रनाविद्धं रत्नं मधु नवमनास्वादितरसम् ।
अखण्डं पुण्यानां फलमिव च तद्रूपमनघं
न जाने भोक्तारं कमिह समुपस्थास्यति विधिः ॥ २/१०

(३) पृष्टा जनेन समदुःखमुखेन बाला
नेयं न वक्ष्यति मनोगतमाधिहेतुम् ।
दृष्टो विवृत्य बहुशोऽप्यनया सतृष्ण -
मत्रान्तरे श्रवणकातरतां गतोऽस्मि ॥ ३/१०

(४) यास्यत्यद्य शकुन्तलेति हृदयं संस्पृष्टमुत्कण्ठया
कण्ठः स्तम्भितबाष्पवृत्तिकलुषश्चिन्ताजडं दर्शनम् ।
वैक्लव्यं मम तावदीदृशभपि स्नेहादरण्यौकसः
पीडयन्ते गृहिणः कथं नु तनयाविश्लेषदुःखैर्नवैः ॥ ४/६

- (५) भवन्ति नम्रास्तरवः फलागमै --
 र्नवाम्बुभिर्दूरिविलम्बिनो घनाः ।
 अनुद्धताः स्तपुरुषाः समृद्धिभिः
 स्वभाव एवैष परोपकारिणाम् ॥ ५/१२
- (६) अस्नात्परं बत यथाश्रुति संभृतानि
 को नः कुले निवपनानि नियच्छतीति ।
 नूनं प्रसूतिविकलेन मया प्रसिवतं
 धौताश्रुशेषमुदकं पितरः पिबन्ति ॥ ६/२५
- (७) वसने परिधूसरे वसाना
 निर्यमक्षाममुखी धृतैकवेणिः ।
 अतिनिष्करूपस्य शुद्धशीला
 मम दीर्घं विरहव्रतं विभर्ति ॥ ७/२१
- (८) इदमुपहितसूक्ष्मग्रन्थिना स्कन्धदेशे
 स्तनयुगपरिणाहाच्छादिना वल्कलेन ।
 वपुरभिनवमस्याः पुष्पति स्वां न शोभां
 कुसुममिव पिनद्धं पाण्डुपत्रोदरेण ॥ १/१९

२ नीथेनाभांथी गमे ते चार ससंदर्भ सभश्रवो :

१४

- (१) धावन्त्यमी मृगजवाक्षमयेव रथ्याः ।
 (२) आर्तत्राणाय वः शस्त्रं न प्रहर्तुमनागसि ।
 (३) कामी स्वतां पश्यति ।
 (४) परिहासविजल्पितं सखे परमार्थेन न गृह्यतां वचः ।
 (५) सेयं याति शकुन्तला पतिगृहं सर्वैरनुज्ञायताम् ।
 (६) अज्ञातहृयेष्वेवं वैरीभवति सौहृदम् ।
 (७) मनोरथा नाम तटप्रपाताः ।
 (८) प्रकीडितुं सिंहशिशुं बलात्कारेण कर्षति ।

૩ અભિજ્ઞાન શાકુન્તલનું મૂળ અને કવિએ કરેલા ફેરફારો જણાવો. ૧૪

અથવા

૩ અભિજ્ઞાન શાકુન્તલના ત્રીજા અંકનું રસદર્શન કરો. ૧૪

૪ કોઈપણ બે વિશે ટૂંકનોંધ લખો : ૧૪

- (૧) ઉપમા કાલિદાસસ્ય ।
- (૨) અભિજ્ઞાનશાકુન્તલ - શીર્ષક.
- (૩) પ્રિયંવદા-અનસૂયાનું પાત્રાલેખન.
- (૪) કાલિદાસનું સાહિત્ય સર્જન

૫ બે-ત્રણ વાક્યમાં પ્રશ્નોના જવાબ આપો : (ગમે તે સાત) ૧૪

- (૧) હંસપદિકાના ગીતનો ભાવાર્થ જણાવો.
- (૨) અભિજ્ઞાન શાકુન્તલનો પ્રશસ્તિ શ્લોક જણાવો.
- (૩) અભિજ્ઞાન શાકુન્તલનું ભરતવાક્ય જણાવો.
- (૪) નાન્દીશ્લોકમાં નિરૂપિત શિવનાં આઠ સ્વરૂપો વર્ણવો.
- (૫) પુત્રપિંડપાલનવ્રત પ્રસંગ કયા અંકમાં આવે છે ? આ વ્રત કોણે કર્યું હતું ?
- (૬) પ્રથમ અંકમાં વૈખાનસો રાજાને કેવા આશીર્વાદ આપે છે ?
- (૭) સંસ્કૃત નાટકોમાં પ્રરોચના કોને કહે છે ?
- (૮) કણ્વત્રણિનાં શિષ્યોનાં નામ જણાવો.
- (૯) 'અભિજ્ઞાન શાકુન્તલમ્' કૃતિની રચના કોણે કરી ? તે કૃતિ કેટલા અંકમાં વિભાજિત છે ?
- (૧૦) ધનમિત્ર વેપારીનો પ્રસંગ કયા અંકમાં કયા પ્રસંગની અંતર્ગત આવે છે ?
- (૧૧) સાનુમતી કોણ છે ? તે કઈ વિદ્યાથી રાજાની માહિતી મેળવે છે ?
- (૧૨) શાકુન્તલના કયા અંકમાં માછીમારનો પ્રસંગ આવે છે ?